

Injurie

Asger Thylstrup

Injuriesager

2. udgave

sager

Bagvaskelse,
ærekrænkelser
og ytringsfrihed

2016

III KARNOV
GROUP

STRAFFERET

Injuriesager

injuriesager, eller med straffelovens ord sager om bagvaskelse og ærekrænkelser, føres som hovedregel som private straffesager. Det er et krævende område både for parterne og deres advokater. Advokat Asger Thylstrup giver i denne bog, som er en ajourføring og delvis omarbejdning af 1. udgave fra 2010, praktiske råd om stævning og svarskrift og øvrige processkrifter i injuriesager, om påstande og anbringender, og om forligsforhandlinger. Bogen gennemgår reglerne i straffeloven og den Europæiske Menneskerettighedskonvention, og gennemgangen belyses med domme og referater af domspraksis som er ført à jour. Således er Højesterets dom af 3. juni 2015, i sagen Jørgen Dragsdahl mod Bent Jensen, indgående behandlet i bogen.

Forfatteren kritiserer ligesom i bogens 1. udgave de komplicerede danske regler om injuriesager som har gjort det vanskeligt at føre en saglig debat i Danmark om ytringsfriheden. Usikkerheden om ytringsfrihedens grænser i Danmark har efter Asger Thylstrups opfattelse bidraget til den internationale krise efter Jyllands-Postens muhammedtegninger. Reglerne svækker endvidere efter forfatterens mening retssikkerheden i injuriesager fordi de stiller parterne dårligere end normalt i straffesager, og gør retssagsbehandlingen så kostbar at injuriesager som regel kun er for pengestærke parter. Asger Thylstrup foreslår derfor i bogen en reform af reglerne om injuriesager i straffeloven, retsplejeloven, erstatningsansvarsloven og medieansvarsloven. Bogen henvender sig både til advokater som beskæftiger sig med injuriesager, til mediefolk på dagblade og elektroniske medier, til domstole, og til alle andre, herunder jurister, politikere og skribenter, som interesserer sig for ytringsfriheden som en demokratisk grundrettighed.

Lassen Ricard

Advokatfirma

Amaliegade 31 • 1256 København K

Tlf. 33 32 20 12 • Fax 33 32 24 74

E-mail: info@lassenricard.dk

Asger Thylstrup

Injuriesager

2. udgave/1. oplag

© Karnov Group Denmark A/S, København 2016

ISBN 978-87-619-3750-6

Omslag: Birger Gregers MDD, Frederiksberg

Sats og tryk: Zeuner A/S, Skejby

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele af den er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Alle rettigheder forbeholdes.

Indholdsfortegnelse

Forord 9

Kapitel 1

Skal injuriesagen anlægges? 13

- 1.1. Overvejelser 13
- 1.2. Lakmusprøven 14
- 1.3. Ytringsfriheden er en menneskeret 15
- 1.4. Dansk rets regler om ytringsfriheden 17
- 1.5. Diskussionen før 1992 om den formelle kontra den materielle ytringsfrihed i dansk ret 18
- 1.6. Reformationskrigene i 1500-tallet er demokratikanon i dag. Wilhelm Fredgies sag 22
- 1.7. Højesteretssagfører Oskar Bondo Svanes boomerang og injuriesagens etiske problem 26
- 1.8. Talemåden »tale er sølv, men tavshed er guld« 27
- 1.9. Mogens Camre, Adam Oehlenschläger og Ludvig Holberg – sans comparison 28
- 1.10. Hvor tavshed lovmæssigt er guld – måske 29
- 1.11. Kravet til advokaten der vil føre en injuriesag 31

Kapitel 2

De særlige processuelle regler om injuriesager 33

Kapitel 3

Skal injuriesagen forliges? 37

- 3.1. Praktiske overvejelser 37
- 3.2. Frist på 6 måneder 43
- 3.3. Lovens tekst er uklar 44
- 3.4. Hvor skal sagen anlægges? 45
 - 3.4.1. Faglig kompetence 46
 - 3.4.2. Stedlig kompetence 48

*Kapitel 4***Stævningen i en injuriersag 49**

- 4.1. Stævningen i en injuriersag er den private straffesags anlageskrift 49
- 4.2. Sagsøgeren i en injuriersag 49
 - 4.2.1. Den krænkede er en enkeltperson 49
 - 4.2.1.1. Krænkelser af et barns ære 49
 - 4.2.1.2. Krænkelser af voksnes ære 50
 - 4.2.1.3. Afdødes ære 51
- 4.3. Ytringen rammer flere personer 53
 - 4.3.1. Fysiske personer uden forenings- eller selskabsstruktur 53
 - 4.3.2. Selskabs- eller foreningsstruktur 61
 - 4.3.2.1. Aktieselskaber og anpartsselskaber 61
 - 4.3.2.2. Foreninger 63
- 4.4. Gruppesøgsmål 65
- 4.5. En ubestemt kreds af personer 65
 - 4.5.1. En ubestemt flerhed af personer 65
 - 4.5.2. Sagerne om DF's annonce og sagen om Muhammedtegningerne 67

*Kapitel 5***Sagsøgte 77**

- 5.1. Generelt om stævningens indhold 77
 - 5.1.1. Stævning skal angive parternes navn og adresse 77
 - 5.1.2. Sagsøgte skal være over 15 år og tilregnelig 77
 - 5.1.3. Sagsøgte skal være underkastet dansk straffemyndighed 77
 - 5.1.3.1. De generelle principper i straffelovens §§ 6-12 77
 - 5.1.3.2. Krænkelsen sker fra en computer i Danmark til dansk modtager 81
 - 5.1.3.3. Dansk modtager af e-mail 82
 - 5.1.3.4. Krænkelser på de sociale medier 85
 - 5.1.3.5. Krænkelser af udlænding sket fra computer i Danmark 88
- 5.2. Krænkelser fra en computer i udlandet 90
 - 5.2.1. Ærekrænkelser eller bagvaskelse sendt til bestemte modtagere i Danmark 90
 - 5.2.2. Ærekrænkelser eller bagvaskelse over for ubestemt kreds af modtagere i Danmark 90
- 5.3. Formidleransvaret 92
- 5.4. Nedlæggelse af fobedforbud over for tele- eller internetudbyderen mod udbredelse af bagvaskelse eller ærekrænkelser 95

- 5.5. Krænkelser sket gennem et massemedie 97
 - 5.5.1. Medier under Medieansvarsloven 97
 - 5.5.2. Den ansvarlige for indholdet i et skrift 98
 - 5.5.2.1. Forfatteren til en navngiven artikel 98
 - 5.5.2.2. Redaktøransvaret 99
 - 5.5.2.3. Udgiverens ansvar 99
 - 5.5.2.4. Regler for radio- og tv-udsendelser 100
 - 5.5.2.5. Annoncørers ansvar 102
- 5.6. Rigsadvokaten bestemmer om der skal rejses tiltale mod massemedier 102
- 5.7. Overvejelser inden sagsanlæg mod et medie 102

*Kapitel 6***Sagsøgerens påstand 104**

- 6.1. Generelle krav 104
- 6.2. Strafpåstanden 108
 - 6.2.1. Straffelovens § 267: Ærekrænkelser 108
 - 6.2.1.1. Ringeagtsytringer 108
 - 6.2.1.2. Den vanskelige overgang mellem ringeagtsytringer og sigtelser 112
 - 6.2.1.3. Sigtelser 114
 - 6.2.2. Straffelovens § 268: Bagvaskelse 126
 - 6.2.3. Straffelovens § 270: Den utilbørligt fornærmende sigtelse 131
 - 6.2.4. Straffelovens § 271: Den gamle straffesag 133
 - 6.2.5. Straffelovens § 274: Den afdøde krænkede 138
 - 6.2.6. Straffelovens § 273, stk. 1: Mortifikation 138
 - 6.2.7. Straffelovens § 273, stk. 2: Offentliggørelse af dommen 141
 - 6.2.8. Godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26 143

*Kapitel 7***Sagsøgtes svarskrift 146**

- 7.1. Almindelige krav til svarskriftet 146
- 7.2. Straffelovens § 269 146
 - 7.2.1. Straffelovens § 269, stk. 1, 1. led: Sandhedsbeviset 146
 - 7.2.2. Straffelovens § 269, stk. 1, 2. led: Åbenbar almeninteresse 147
 - 7.2.3. Straffelovens § 269, stk. 2: Tro på at sigtelsen var sand 157
- 7.3. Straffelovens § 272: Sagsøgers utilbørlige adfærd 159

Kapitel 8

Ytringsfriheden efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention 161

- 8.1. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions placering i dansk ret. Er Den Europæiske Menneskerettighedskonvention et anbringende? 161
- 8.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions betydning for sagsøgeren 163
- 8.3. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions betydning for den sagsøgte 173

Kapitel 9

Pressenævn og genmæle 181

Kapitel 10

Konklusion og retspolitiske overvejelser 190

- 10.1. Kritik af nuværende retstilstand 190
- 10.2. Konkrete forslag til lovændringer 192
 - 10.2.1. Ophævelse af straffelovens § 110 e, § 121 samt §§ 267 til 275 193
 - 10.2.2. Forslag til ændring af straffelovens § 165 194
 - 10.2.3. Erstatningsansvarslovens § 26 195

Litteraturfortegnelse 197

Domsregister 201

Stikordsregister 203

Forord

Forlaget Thomson Reuters spurgte mig i 2009 om jeg ville skrive hvad forlaget kaldte en praktikers vejledning om injuriersager. Da det altid er morsomt at dele mange års erfaringer med andre, modtog jeg denne opfordring med glæde.

Opgaven var særlig interessant fordi injuriersager så ofte er principielle. Anklageskriftet eller stævningen i en injuriersag har altid det formål at sætte en eller anden grænse for den indstævntes vigtige grundlovssikrede ret til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, og den ret til information og ytringsfrihed som materielt er sikret gennem artikel 10 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Dette gør reglerne om injuriersager interessante også for andre end dommere og advokater.

Forlaget Karnov udgiver nu anden udgave af bogen. Selv om reglerne om injuriersager ikke er ændret siden første udgave, har der siden første udgave været ført en intensiv debat om retssagerne om ærekrænkelser i forhold til ytringsfriheden. Fx har ikke mindst de tre instansers forskellige domme i Jørgen Dragsdahls injuriersag mod Bent Jensen foranlediget nye diskussioner om de gældende regler og domstolenes fortolkning af grænserne for ytringsfriheden.

Bogen skal især være en praktisk hjælp for advokater. Den tager derfor udgangspunkt i de krav som loven stiller til stævning, svarskrift og andre processkrifter i en injuriersag. Retsreglerne i straffeloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention illustreres med domme fra den righoldige retspraksis på området.

Da dommene viser at udfaldet af praktisk talt enhver injuriersag i virkeligheden er uforudsigeligt fordi de nugældende retsregler ikke giver nogen klar vejledning, har bogen givet mig anledning til ikke blot at gengive, men også til at kritisere de gældende regler. Den store usikkerhed om ytringsfrihedens grænser medfører at hverken politikere, borgere, dommere eller retsvidenskaben ud fra retsregler og praksis kan fastlægge og definere hvor ytringsfrihedens grænser går. Dette er ikke blot en psykisk og økonomisk belastning for de borgere som involveres i en injuriersag, men for hele det danske samfund. Dette blev på slående måde demonstreret i sagen om Muhammedtegningerne der kostede det danske erhvervsliv store summer og førte alle danskere, uanset deres etniske herkomst og religiøse og kultu-

relle baggrund ud i en bogstavelig ideologisk og politisk ørkenvandring i en forgæves eftersøgning af hvor den tydelige grænse skal trækkes når vi taler om ytringsfrihed. Usikkerheden udvaskede politikernes og andre debattørers fornemmelse for indholdet ikke alene af de etiske og juridiske grænser for ytringsfriheden, men også af andre vigtige regler fx om privatlivets fred og religionsfriheden.

Usikkerheden har tilmed skadet Danmarks anseelse i udlandet fordi den har givet ellers hæderskronede politiske partier samt politikere og debattører ammunition til en i Danmark hidtil uhørt grov kynisme og populisme. Dette har ligefrem anbragt vores land i en klasse fjernt fra vores historiske selvforståelse som et humant og kultiveret civilsamfund.

Jeg vil som eksempel citere det tyske Die Zeits korrespondent i Danmark Clemens Bomsdorff for dette udsagn i Information den 9. september 2015: »Vi (udlændinge) undrer os over, om de danske toppolitikere og debattører egentlig er klar over, hvor meget de skader Danmarks omdømme og dermed landets fremtid, når de skræmmer udlændinge væk ...«

For ikke at nøjes med kun at kritisere retstilstanden i Danmark slutter bogen i kapitel 10 med et forslag til en lovændring som vil gøre retsikkerheden mindre.

Denne bog har ingen ambition om at være et retsvidenskabeligt værk. Bogen er skrevet af en advokat først og fremmest til advokater. Advokatens fag er ikke en videnskab, men et håndværk, og bogen er derfor skrevet i samme ånd som den hvormed Shakespeare lader håndværkerne fremlægge deres komedie i »En Skærsommernatsdrøm«. Det er mit håb at læseren vil vise samme forståelse som Theseus i Shakespeares komedie da han bliver spurgt om han til sin bryllupsfest vil se et stykke skrevet og opført af »mænd med grove næver som passer deres arbejde her i staden og aldrig før har anstrengt deres hjerne«:

»Jeg vil høre stykket; en ting kan aldrig blive helt forkert, som ydes af et pligtro, ærligt hjerte.«

Jeg skrev i forordet til første udgave at det at skrive en bog kalder på andre færdigheder end arbejdet som procederende advokat. Jeg takker endnu engang Forlaget Karnov, herunder dets konsulent på bogen samt forlagets redaktør på bogen Hanne Lise Møller for at være forstående og hjælpsomme, min hustru cand.scient.bibl. Karen Lise Thylstrup for uvurderlig hjælp samt min datter cand.mag., Ph.D. postdoc Nanna Bonde Thylstrup fra Københavns Universitet, min svigersøn forskningsdirektør på Raoul Wallenberg Instituttet i Lund cand. scient. pol., Ph.D. Thomas Gammel-

toft-Hansen og min samarbejdspartner advokat Anders Kildsgaard for værdifulde råd.

Ansvar for bogen og dermed ansvar for bogens fejl og mangler påhviler alene mig som forfatter. Det gælder også ansvaret for komma-sætningen som følger reglerne i Retskrivningsordbogens 3. udgave fra 2012 om undladelse af at sætte komma foran ledsætninger.

København lørdag den 21. maj 2016

Asger Thylstrup